

С. В. Різник

Конституція України

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ – Основний Закон України, що закріплює головні засади організації держави та суспільства, утворює конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, конституційний (державний і суспільний) лад. Розглядається як акт установ. влади українського народу, який реалізував невід'ємне право на самовизначення шляхом заснування влас. держави, одночасно обмеживши держ. владу в інтересах народу, людини і громадянина. Прийнята ВР України 28 червня 1996 і є першою заг.-визнаною К. У. До її прийняття з моменту проголошення держ. незалежності на території України діяли Конституція УРСР 1978 (зі змінами) та Конституц. договір 1995. К. У. ухвалена останньою з-поміж конституцій усіх держав колиш. СРСР, що засвідчило тогочасні та майбутні проблеми вітчизн. конституц. процесу. Окрім заг. засад конституц. ладу, конституц. прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, К. У. визначає правовий статус та повноваження ВР, Президента і КМ України, органів місц. самоврядування, а також судових і правоохорон. органів. На конституц. рівні закріплено територ. устрій України та правовий статус АР Крим як її невід'єм. складової частини. З метою забезпечення стабільності в ній передбачено жорстку процедуру внесення змін і доповнень. При цьому зміни та доповнення не повинні скасовувати чи обмежувати права та свободи людини і громадянина або становити загрозу незалежності чи територ. цілісності України. К. У. складається з преамбули і 15-ти розділів, що охоплюють 161 статтю та Перехідні положення.

Відповідно до К. У., Україна – суверенна, незалежна, унітарна, демократ., соц., правова респ., єдиним джерелом влади у якій є народ, що реалізовує цю владу безпосередньо або через органи держ. влади та місц. самоврядування. Держ. влада в Україні поділяється на законодавчу, виконавчу та судову, сусп. життя ґрунтується на засадах політ., екон. та ідеол. багатоманітності. При цьому держава гарантує свободу політ. діяльності, не забороненої К. У. та законами України. Найвищою соц. цінністю визнано людину, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність й безпеку. У результаті конституц. реформи 2004 до К. У. внесено суттєві зміни, які кардинально вплинули на систему стримувань і противаг між гілками влади, змістивши акценти у відносинах владарювання, у першу чергу між главою держави та кер. уряду, що негативно вплинуло на політ. стабільність у державі та спровокувало перманентну боротьбу за повноваження між найвищими органами держ. влади. 30 вересня 2010 Конституц. Суд України із процесуал. підстав визнав закон про внесення вказаних змін неконституц., що призвело до відновлення чинності поперед. ред. К. У. 1 лютого 2011 до К. У. внесено зміни щодо термінів проведення черг. виборів нар. депутатів і Президента України, депутатів місц. рад та місц. голів, а 19 вересня 2013 – щодо повноважень Рахунк. палати. 2012 Указом Президента України створ. Конституц. асамблею – допоміж. орган для підготовки проекту змін до К. У., результати роботи якої так і не були реалізовані на практиці. Повернення до Конституції 1996 усунули проблему дезорганізації влади і водночас призвели до її надмір. централізації, що, окрім іншого, стало передумовою нових сусп. потрясінь – рев. подій 2013–14. ВР України 22 лютого 2014 прийняла постанову, якою фактично відновлено чинність К. У. в ред. 2004 (зі змінами від 1 лютого 2011 та 19 вересня 2013). Дискусії навколо легітимності низки змін і доповнень до К. У., низька ефективність частини її правоположень тощо залишають актуальною позицію представників різних верств вітчизн. суспільства щодо необхідності продовження реформування Конституції аж до прийняття нового конституц. акту. Таким чином, 2014 ознаменував новий етап конституц. процесу, з яким пов'язує великі сподівання не лише укр. народ, але й міжнар. співтовариство.

Рекомендована література

1. Стецюк П. Б. Основи теорії конституції та конституціоналізму: Посіб. Ч. 1. Л., 2004;
2. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм: нариси з історії, теорії і практики. К., 2005;
3. Федоренко В. Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти. К., 2009;
4. Джерела конституційного права України. К., 2010.

Бібліографічний опис:

Конституція України / С. В. Різник // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-5012>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).